

Palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuje dirbančių slaugos specialistų patiriamo smurto paplitimo sąsajos su fizine ir emocine būsena

Giedrė Jezukevičienė

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademija, Slaugos fakultetas

Viktorija Grigaliūnienė

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademija, Slaugos fakultetas

Aurelija Alčiauskienė

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademija, Slaugos fakultetas

Kauno kolegijos Medicinos fakultetas, Slaugos katedra

Socialinių mokslų kolegija

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikų Skubiosios medicinos klinika

Santrauka. Tyrimo tikslas – ištirti palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuose dirbančių slaugos specialistų patiriamą smurtą ir sąsajas su jų fizine ir emocine būsena. Tyrimui buvo naudojamas vienmomentinis anoniminis standartizuotas klausimynas. Pasirinktas klausimynas smurto darbo vietoje tyrimams įvairių šalių sveikatos priežiūros sektoriuje atlikti. Tyrimo dalyvavo 101 palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuose dirbantis slaugos specialistas. Atlikus tyrimo duomenų analizę nustatyta, kad daugiau nei trečdalis slaugos specialistų teigia, jog patirtas smurtas darbe turėjo įtakos jų fizinei būsenai. Jie jautė miego ir kraujospūdžio sutrikimus, padažnėjusius galvos skausmus, bendrą nuovargį. Daugiau nei pusė tyrimo dalyvių nurodė, kad patirtas psichologinis smurtas jiems sukėlė vidinę įtampą, nusivylimą savo profesija, baimę, nerimą, savivertės sumažėjimą bei pyktį.

Reikšminiai žodžiai: slaugos specialistas, patiriamas smurtas, fizinė būsena, emocinė būsena.

Links between the prevalence of violence and the physical and emotional state of nursing professionals working in supportive care and nursing

Abstract. The aim of the present paper is to investigate the violence experienced by nursing professionals working in supportive care and nursing wards and the links to their physical and emotional state. A one-time anonymous standardised questionnaire was used for the research. The selected questionnaire was used to conduct research on workplace violence in the healthcare sector in various countries. The study involved 101 nursing professionals working in supportive care and nursing wards. An analysis of the survey data found that more than a third of nursing professionals said that the violence they experienced at work affected their physical condition. They felt sleep disturbances, blood pressure disorders, increased headaches, general fatigue. More than half of the study participants indicated that the psychological violence they experienced caused them internal tension, frustration with their profession, fear, anxiety, loss of self-esteem, and anger.

Keywords: Nursing specialist, experiencing violence, physical condition, emotional state.

Įvadas

Palaikomojo gydymo ir slaugos specialistams neužtikrinant tinkamo bei tvaraus diagnostikos ir gydymo proceso, kyla grėsmė, kad pacientų lūkesčiai nebus patenkinti ir todėl nebus pasiektas taikomo gydymo tikslas, nebus sudarytos prielaidos efektyviai sustiprinti pacientų sveikatą bei atlikti kitus veiksmus. Tokia specifika lemia, jog palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuose dirbantys specialistai turi dėti maksimalias pastangas tam, kad būtų užtikrintas tinkamas ir kokybiškas bei efektyvus pacientų gydymas ir diagnostikos procesas [1].

Kiekviena slaugos situacija reikalauja individualizuoto vertinimo – įvertinti ne tik fizinius, bet ir kitus su smurto paplitimu susijusius aspektus. Tai yra svarbu, nes tik tuomet, kai smurto paplitimas bus įvertintas kiek įmanoma kompleksčiau, bus sudarytos prielaidos tinkamai ir objektyviai įvertinti aptariamą reiškinį bei pasirinkti tokias priemones, kuriomis šį reiškinį būtų galima suvaldyti [2].

Patiriamo smurto įtaka fizinei slaugos specialistų būsena yra itin reikšminga ir todėl turi būti vertinama kiek įmanoma objektyviau, išsamiau ir analizuojama remiantis empirinių tyrimų atliktais duomenimis. Turi būti aiškiai suvokiama, jog patiriamo smurto įtaka fizinei slaugos specialistų būsena tiesiogiai koreliuoja ir su emocine bei psichologine būsena, o šie du aspektai tarpusavyje yra reikšmingai susiję. Dėl šios priežasties turi būti siekiama šiuos veiksnius vertinti kiek įmanoma glaudžiau bei objektyviau [3].

Kiekvienu atveju sprendžiant, kokia yra patiriamo smurto įtaka emocinei slaugos specialistų būsena, reikia kompleksiskai vertinti ne tik psichologinius bei fizinius aspektus, bet ir tai, kokį bendrąjį poveikį patiriamas smurtas sukelia ne tik konkrečiam asmeniui, bet ir bendruoju požiūriu – kaip patiriamas smurtas prisideda prie neigiamų emocijų ir išgyvenimo atsiradimo. Tik objektyviai įvertinus šiuos elementus, galima nustatyti priemones ir instrumentus, kurie realiai prisidėtų prie smurto mažinimo ir pagalbos suteikimo specialistams, dirbantiems slaugos skyriuose [7].

Patiriamo smurto tema analizuojama daugelio tyrėjų [4, 5, 6]. Mokslininkai taip pat gilinasi į patiriamą smurtą ir jo sąsajas su fizine bei emocine žmonių būsena [7, 8, 9, 10]. Tačiau tyrimų, kurie analizuotų būtent palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuose dirbančių slaugos specialistų patiriamo smurto paplitimo sąsajas su fizine ir emocine būsena, šios dienos mokslo kontekste trūksta.

Tyrimo tikslas – ištirti palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuose dirbančių slaugos specialistų patiriamą smurtą ir sąsajas su jų fizine ir emocine būsena.

Tyrimo medžiaga ir metodai

Tyrimo objektas – palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuose dirbančių slaugos specialistų patiriamo smurto sąsajos su fizine ir emocine būsena.

Tyrimė dalyvavo slaugos specialistai (bendrosios praktikos slaugytojai, slaugytojų padėjėjai), dirbantys palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuose.

Tyrimui buvo naudojamas vienmomentinis anoniminis standartizuotas klausimynas. Pasirinktas klausimynas smurto darbo vietoje tyrimams įvairių šalių sveikatos priežiūros sektoriuje atlikti. Klausimyno autoriai: *International Labour Office ILO* (Tarptautinė darbo organizacija), *International Council of Nurses ICN* (Tarptautinė slaugytojų taryba), *World Health Organisation WHO* (Pasaulio sveikatos organizacija), *Public Services International PSI* (Tarptautinė viešųjų paslaugų organizacija).

Buvo gauti klausimyno autorių leidimai naudoti klausimyną.

Tyrimo rezultatai

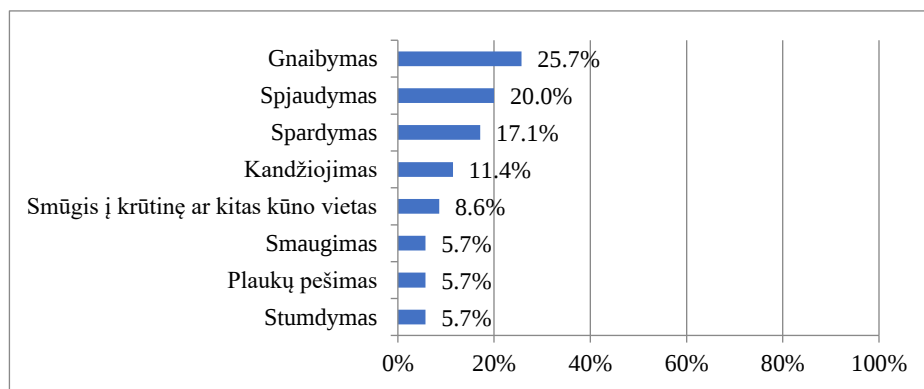
Tyrimo anketas užpildė 101 slaugos specialistas. 99 proc. jų sudarė moterys. Didžioji dalis respondentų (73,2 proc.) – vyresni nei 50 metų asmenys. 58,4 proc. apklaustų specialistų pažymėjo dirbantys bendrosios praktikos slaugytojais, o 36,6 proc. – slaugytojo padėjėjais. 20,8 proc. respondentų nurodė palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuje dirbantys iki 5 metų, 15,8 proc. – nuo 6 iki 10 metų, 15,8 proc. – nuo 11 iki 15 metų, 26,7 proc. – nuo 16 iki 20 metų, 19,8 proc. – 20 metų ir daugiau.

Per paskutinius 12 mėnesių fizinio smurto savo darbovietėje liudinininkais buvo 21,8 proc. apklaustų slaugos specialistų. 9,9 proc. respondentų teigė, kad per šį laikotarpį jiems teko pranešti apie smurto darbe atvejį. 34,7 proc. visų apklaustųjų per paskutinius 12 mėnesių buvo patys patyrę fizinį smurtą savo darbovietėje. Statistinio palyginimo rezultatai atskleidė, kad specialistai, dirbantys palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuje ilgiau nei 10 metų, daug dažniau nurodė per paskutinius 12 mėnesių patyrę fizinį smurtą savo darbovietėje negu mažesnę stažą turintys specialistai (nustatyti skirtumai statistiškai reikšmingi, $p < 0,01$) (1 lentelė).

1 lentelė. Palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuje dirbančių specialistų atsakymų į klausimą, ar per paskutinius 12 mėn. jie patyrė fizinį smurtą savo darbovietėje, palyginimas

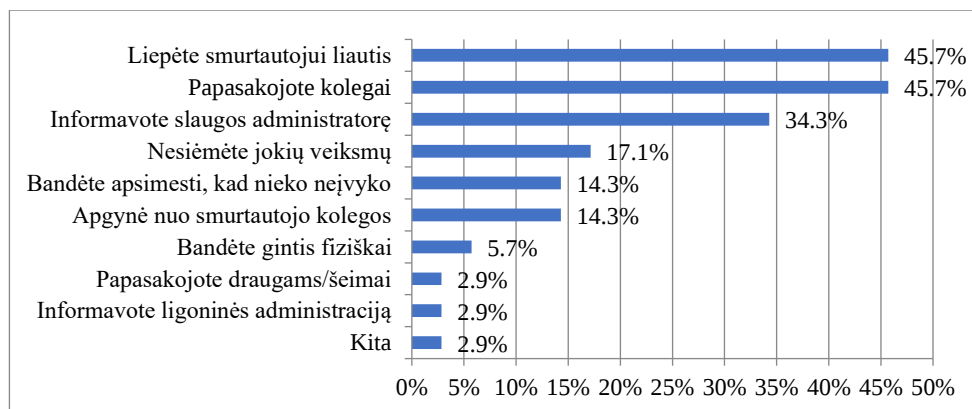
			Ar per paskutinius 12 mėn. patyrė fizinį smurtą savo darbovietėje		
			Taip	Ne	
Kiek metų dirba palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuje	Iki 10 metų	N (%)	6 (16,7 %)	30 (83,3 %)	$\chi^2 = 8,64$, $df = 1$, $p = 0,003$

Paprašyti prisiminti, kada paskutinį kartą jie patyrė fizinį smurtą savo darbovietėje, ir jį apibūdinti, slaugos specialistai dažniausiai nurodė gnaibymą (25,7 proc.), spjaudymą (20,0 proc.), spardymą (17,1 proc.), kandžiojimą (11,4 proc.) (1 pav.).

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal paskutinį kartą darbe patirto fizinio smurto pobūdį

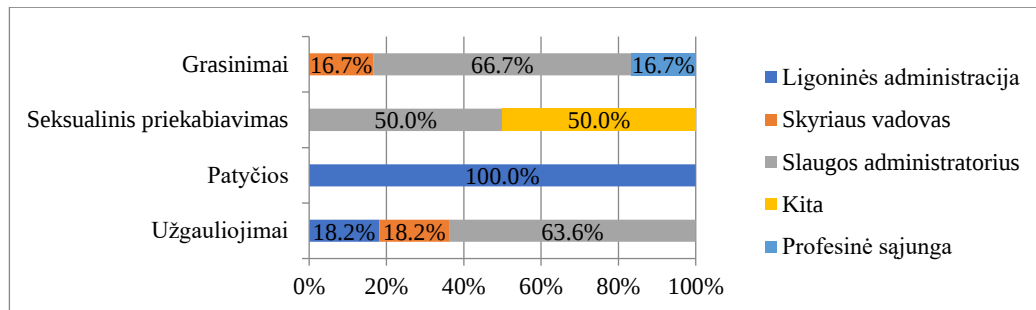
Vertindami savo reakcijas į situaciją, kai paskutinį kartą patyrė fizinį smurtą darbe, apklausos dalyviai dažniausiai teigė, kad liepė smurtautojui liautis (45,7 proc. atvejų), papasakojo kolegai (45,7 proc. atvejų) informavo skyriaus administratorę (34,3 proc. atvejų). Nemaža dalis apklaustųjų (17,1 proc.) teigė, kad nesiėmė jokių veiksmų (2 pav.).

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal atsakymus į klausimą, kaip reagavo į paskutinį darbe patirtą fizinio smurto incidentą

Vertinant tiriamųjų atsakymus apie patirtą psichologinį smurtą pastebėta, kad užgauliojimus darbe patyrė 52,5 proc. apklaustųjų, patyčias – 23,8 proc., seksualinį priekabiavimą – 5 proc., grasinimus – 26,7 proc. Toliau analizuojami tik tie atvejai, kai darbuotojas patyrė vienokį ar kitokį psichologinį smurtą.

3 pav. pavaizduota, kaip respondentai atsakė į klausimą, kas ėmėsi ištirti pastarąjį jų patirtą psichologinio smurto incidentą. Kaip matyti iš šių rezultatų, daugumą grasinimų (66,7 proc.), užgauliojimų (63,6 proc.), seksualinio priekabiavimo (50 proc.) atvejų tyrė slaugos administratorius. Kitus grasinimų atvejus tyrė skyriaus vadovas (16,7 proc.) arba profesinė sąjunga (16,7 proc.). Užgauliojimus taip pat tyrė ligoninės administracija (18,2 proc.) arba skyriaus vadovas (18,2 proc.). Patyčias tyrė tik profesinė sąjunga.

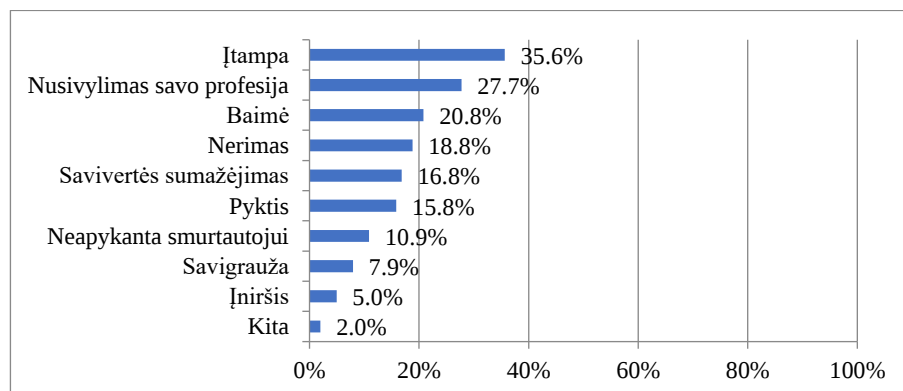
3 pav. Psichologinį smurtą patyrusių slaugos specialistų pasiskirstymas pagal atsakymus į klausimą, kas ėmėsi veiksmų, siekiant ištirti incidento priežastis

36,6 proc. apklausos dalyvių teigė, kad patirtas smurtas darbe turėjo įtakos jų fizinei būsenai. Bendrosios praktikos slaugytojų ir slaugytojo padėjėjų nuomonės apie patirto smurto darbe įtaką jų fizinei būsenai reikšmingai nesiskyrė ($p > 0,05$) (2 lentelė).

2 lentelė. Bendrosios praktikos slaugytojų ir slaugytojo padėjėjų nuomonių, ar patirtas smurtas darbe turėjo įtakos jų fizinei būsenai, palyginimas

			Ar mano, kad patirtas smurtas darbe turėjo įtakos jų fizinei būsenai		
			Taip	Ne	
Užimamos pareigos	Bendrosios praktikos slaugytojas (-a)	N	20	26	$\chi^2 = 0,70$ $df = 1, p = 0,40$
		%	43,5 %	56,5 %	
	Slaugytojo (-os) padėjėjas (-a)	N	16	14	
		%	53,3 %	46,7 %	

Poveikį savo emocinei būsenai pastebėjo 50,5 proc. apklaustųjų, patyrusių psichologinį smurtą darbe. Dažniausiai jie paminėjo tokias pasekmes kaip vidinė įtampa (35,6 proc.), nusivylimas savo profesija (27,7 proc.), baimė (20,8 proc.), nerimas (18,8 proc.), savivertės sumažėjimas (16,8 proc.), pyktis (15,8 proc.) (4 pav.).

4 pav. Slaugos specialistų pasiskirstymas pagal išgyventas emocijas po darbe patirto smurto

Tyrimo rezultatų aptarimas

Apibendrinus tyrimo rezultatus matyti, kad per paskutinius 12 mėnesių fizinio smurto savo darbovietėje liudininkais buvo daugiau nei penktadalis apklaustųjų slaugos specialistų. Lyginant šiuos tyrimo rezultatus su kitų mokslininkų darbais pastebėta, kad Stevenson ir kt. pateikia dar didesnius smurto apraiškos skaičius ir teigia, kad net trečdalis slaugytojų dažniausiai susiduria su smurtu darbe [7]. Svarbu pastebėti, kad šiame darbe nustatyta, jog tik 10 proc. respondentų apie smurtinius įvykius pranešė ir net 34 proc. patys patyrė smurtą.

Šiame straipsnyje aprašomu tyrimu nustatyta, kad tyrimo dalyviai dažniausiai nurodė patyrę gnaibymą, spjaudymą, spardymą bei kandžiojimą. Nustatyta, kad psichologinį smurtą savo darbo vietose slaugytojai taip pat patiria dažnai. Tai pasireiškia užgauliojimais, patyčiomis, seksualiniu priekabiavimu, grasinimais. Tai patvirtina ir kitų mokslininkų tyrimai, kuriuose teigiama, kad smurto apraiškos dažniausiai būna gnaibymas, spjaudymas, spardymas bei kandžiojimas [4]. Tačiau taip pat mokslininkai teigia, kad, be šių apraiškų, dažnai slaugytojai patiria ir tiesiog pacientų stumdymus [11].

Nustatyta, kad dauguma tyrimo dalyvių mano, jog fizinis bei emocinis smurtas turi didelę reikšmę jų fizinei bei emocinei būsenai. Minimos pasekmės yra vidinė įtampa, nusivylimas savo profesija, baimė, nerimas, savivertės sumažėjimas bei pyktis. Gates su bendraautorais taip pat atliko tyrimą apie smurto pasekmes. Papildant šiame tyrime gautus rezultatus, galima nurodyti, kad, be minėtų pasekmių, slaugytojai taip pat patiria didelį stresą [1]. Apie slaugytojų patiriamą stresą kalba ir daugiau mokslininkų pabrėždami, kad tai yra itin paplitusi problema, kurią reikia spręsti [9, 11].

Išvados

1. Atlikus tyrimo duomenų analizę nustatyta, kad per pastaruosius metus daugiau nei penktadalis tyrime dalyvavusių palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuje dirbančių specialistų patyrė fizinį smurtą, dauguma patyrė gnaibymą, spjaudymą bei spardymą. Psichologinį smurtą patyrė daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuje dirbančių specialistų, dauguma darbe patyrė užgauliojimus, patyčias, seksualinį priekabiavimą bei grasinimus.
2. Nustatyta, kad dauguma tyrimo dalyvių, patyrė smurtą, liepė smurtautojui liautis, papasakojo kolegai, informavo skyriaus administratorių, bet nemaža dalis nesiėmė jokių veiksmų. Visų patyčias patyrusių slaugos specialistų teigimu, paskutinis patirtas patyčių incidentas baigėsi tik paciento išrašymu iš skyriaus. Seksualinį priekabiavimą vertinę visi apklaustieji nurodė, kad šis smurto incidentas baigėsi žodiniu administracijos įspėjimu, kai kuriais atvejais buvo pranešta policijai.
3. Nustatyta, kad daugiau nei trečdalis slaugos specialistų teigia, jog patirtas smurtas darbe turėjo įtakos jų fizinei būsenai. Jie jautė miego sutrikimus, kraujospūdžio sutrikimus, padažnėjusius galvos skausmus, bendrą nuovargį. Daugiau nei pusė tyrimo dalyvių nurodė, kad patirtas psichologinis smurtas jiems sukėlė vidinę įtampą, nusivylimą savo profesija, baimę, nerimą, savivertės sumažėjimą bei pyktį.

Literatūra

1. Gates D. M., Gillespie G. L., Succop P. Violence against nurses and its impact on stress and productivity. *Nurs Econ.* 2011; 29(2): 59–66. Prieiga per internetą: [žiūrėta: 2021-09-02] <http://idihealtheconomist.com/media/nv01.pdf>
2. UNESCO. (2017). School violence and bullying: global status report (PDF), vol. 9. Paris: UNESCO.
3. Li K. E., Ng Y., Cheung M., Fung V., Kwok K., Tong J., Leung W. Prevalence of workplace violence against nurses in Hong Kong. *Hong Kong Med J.* 2006; 12(1): 6–9. Prieiga per internetą: [žiūrėta: 2021-09-02] <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.985.5902&rep=rep1&type=pdf>
4. Campbell A. M., Hicks R., Thompson S., Wiehe S. Characteristics of Intimate Partner Violence incidents and the environments in which they occur: victim reports to responding law enforcement officers. *J. Interpers. Violence.* 2017;

- 3(5): 145–155. Prieiga per internetą:[žiūrėta: 2021-09-02] <https://journals-sagepub-com.ezproxy.dbazes.lsmuni.lt/doi/full/10.1177/0886260517704230>
5. Kuodytė V., Pajarskienė B., Šorytė D. Psichikos sveikatos slaugytojų psichosocialinės darbo aplinkos veiksniai, susiję su pacientų smurtu. Literatūros apžvalga. Visuomenės sveikata. 2013; 1: 5–15. Prieiga per internetą:[žiūrėta: 2021-08-25] <https://www.hi.lt/uploads/pdf/visuomenes%20sveikata/2013.priedas1/VS%202013%20priedas%20Nr1%20LIT%20A%20Psichikos%20sveikata.pdf>
6. Stevenson K. N., Jack S. M., O'Mara L., LeGris J. Registered nurses' experiences of patient violence on acute care psychiatric inpatient units: an interpretive descriptive study. BMC nursing. 2015 Dec 1; 14(1):35. Prieiga per internetą:[žiūrėta: 2021-09-02] <https://link.springer.com/article/10.1186/s12912-015-0079-5>
7. Azizoğlu F., Köse A., Gül H. Self-reported environmental health risks of nurses working in hospital surgical units. International nursing review. 2019; 66(1): 87–93. Prieiga per internetą:[žiūrėta: 2021-08-25] <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.dbazes.lsmuni.lt/doi/full/10.1111/inr.12467>
8. Cheung T., Yip P. S. Workplace violence towards nurses in Hong Kong: prevalence and correlates. BMC public health. 2017; 17(1): 196. Prieiga per internetą:[žiūrėta: 2021-09-04] <https://bmcpublihealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-017-4112-3>
9. Gates D. M., Fitzwater E., Meyer U. Violence against caregivers in nursing homes: Expected, tolerated, and accepted. Journal of Gerontological Nursing. 1999; 25(4): 12–22.
10. Gillespie G. L., Gates D., Berry P. Stressful incidents of physical violence against emergency nurses. The Online Journal of Issues in Nursing. 2013; 18(1). Prieiga per internetą:[žiūrėta: 2021-09-04] https://www.researchgate.net/profile/Gordon-Gillespie/publication/235773339_Stressful_Incidents_of_Physical_Violence_Against_Emergency_Nurses/links/54ae946a0cf21670b3585e1e/Stressful-Incidents-of-Physical-Violence-Against-Emergency-Nurses.pdf